

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Ε΄ ΚΛΙΜΑΚΙΟ

ΠΡΑΞΗ 698/2020

Αποτελούμενο από την Πρόεδρο του Κλιμακίου Θεολογία Γναρδέλλη, Σύμβουλο, και τα μέλη Κωνσταντίνο Δήμου, Πάρεδρο, και, κωλυομένων των λοιπών Παρέδρων, Αναστασία Βουδρισλή, Εισηγήτρια.

Συνήλθε στις 19 Οκτωβρίου 2020, προκειμένου να ελέγξει τη νομιμότητα του σχεδίου της 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης του έργου «Βελτίωση της επαρχιακής οδού Τρίπολης - Άστρους, στην παράκαμψη κάτω Δολιανών, από Χ.Θ. 6 + 600 μέχρι Χ.Θ. 7 + 770,53» της Περιφέρειας Πελοποννήσου, συμβατικού τιμήματος 1.320.500,03 ευρώ συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α. 24% (1.064.919,38 ευρώ χωρίς Φ.Π.Α. 24%). Ο φάκελος με τα στοιχεία της υπόθεσης υποβλήθηκε στο Ελεγκτικό Συνέδριο στις 25.9.2020 (αριθ. πρωτ. Ε.Σ. 47943), με το 217756/53050/24.9.2020 έγγραφο του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Άκουσε την εισήγηση της Εισηγήτριας Αναστασίας Βουδρισλή.

Σκέφθηκε κατά τον νόμο και

Αποφάσισε τα ακόλουθα:

1.Α. Στο άρθρο 36 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν.4129/2013 (Α' 52), προβλέπεται ότι: «1. Για τις συμβάσεις προμήθειας αγαθών, εκτέλεσης έργων και παροχής υπηρεσιών (...) που συνάπτουν οι Ο.Τ.Α. και τα νομικά τους πρόσωπα, προϋπολογιζόμενης δαπάνης, χωρίς φόρο προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α.), ποσού άνω των διακοσίων χιλιάδων ευρώ, διενεργείται υποχρεωτικά προληπτικός έλεγχος νομιμότητας αυτών, πριν από τη σύναψή τους, από τον Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που είναι αρμόδιος για τον προληπτικό έλεγχο των δαπανών τους. 2. Για τις συμβάσεις της προηγούμενης παραγράφου, η προϋπολογιζόμενη δαπάνη των οποίων υπερβαίνει το ποσό, χωρίς Φ.Π.Α., των πεντακοσίων χιλιάδων ευρώ, διενεργείται υποχρεωτικά, πριν τη σύναψή τους, έλεγχος νομιμότητας από το καθ' ύλην αρμόδιο Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις παραγράφους 1 και 2 του προηγούμενου άρθρου (...)», ενώ στο άρθρο 35 του ίδιου Κώδικα, στο πρώτο εδάφιο της παρ. 3, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 73 του ν.4146/2013 (Α' 90/18.4.2013), ορίζεται ότι: «Ο προβλεπόμενος στην παράγραφο 1 έλεγχος νομιμότητας επί των συγχρηματοδοτούμενων συμβάσεων προμηθειών αγαθών, παροχής υπηρεσιών και εκτέλεσης έργων διενεργείται υποχρεωτικά πριν από τη σύναψή τους από Κλιμάκια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εφόσον η προϋπολογιζόμενη δαπάνη υπερβαίνει το ποσό των δέκα εκατομμυρίων (10.000.000) ευρώ (χωρίς Φ.Π.Α.)».

Β. Περαιτέρω, στο ν.4700/2020 «Ενιαίο κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για τον προσυμβατικό έλεγχο, τροποποιήσεις στον Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, διατάξεις για την αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις» (Α'

127/29.6.2020) ορίζεται, στο άρθρο 324, ότι: «1. Στις συμβάσεις έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, καθώς και στις συμβάσεις αγοράς ακινήτων, που συνάπτονται από το Δημόσιο, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και τα νομικά τους πρόσωπα, τα λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και τις δημόσιες επιχειρήσεις ή οργανισμούς, η προϋπολογιζόμενη δαπάνη των οποίων υπερβαίνει το ποσό του ενός εκατομμυρίου (1.000.000,00) ευρώ, μη συμπεριλαμβανομένου του φόρου προστιθέμενης αξίας, διενεργείται υποχρεωτικά έλεγχος νομιμότητας, πριν από τη σύναψή τους από Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. 2. Στις συμβάσεις έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, καθώς και στις συμβάσεις αγοράς ακινήτων, που συνάπτονται από το Δημόσιο, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και τα νομικά τους πρόσωπα, καθώς και τα λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, η προϋπολογιζόμενη δαπάνη των οποίων υπερβαίνει το ποσό των τριακοσίων χιλιάδων (300.000,00) ευρώ, μη συμπεριλαμβανομένου του φόρου προστιθέμενης αξίας, και μέχρι το όριο της παρ. 1, διενεργείται υποχρεωτικά έλεγχος νομιμότητας πριν από τη σύναψή τους από τον Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου που είναι αρμόδιος για τον κατασταλτικό έλεγχο των λογαριασμών των υπηρεσιών ή φορέων αυτών. 3. Ειδικά για τις συμβάσεις των παραγράφων 1 και 2, που συγχρηματοδοτούνται από ενωσιακούς πόρους, διενεργείται υποχρεωτικά έλεγχος νομιμότητας πριν από τη σύναψή τους από Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εφόσον η προϋπολογιζόμενη δαπάνη, μη συμπεριλαμβανομένου του φόρου προστιθέμενης αξίας, υπερβαίνει το ποσό των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000,00) ευρώ. 4. (...) 5. Σε προσυμβατικό έλεγχο υπάγονται οι τροποποιήσεις των συμβάσεων των παραγράφων 1 έως και 4 όταν:

α) η αρχική σύμβαση υποβλήθηκε σε έλεγχο, εφόσον η τροποποίηση είναι

ουσιώδης, β) η αρχική σύμβαση δεν υποβλήθηκε σε έλεγχο λόγω ποσού, εφόσον με την τροποποίηση προσαυξάνεται το οικονομικό αντικείμενο, ώστε η προκύπτουσα συνολική δαπάνη της σύμβασης υπερβαίνει το όριο των παρ. 1 και 2. (...) 6. (...)» και, στο άρθρο 353, ότι: «Από την έναρξη ισχύος του παρόντος καταργούνται τα άρθρα 35 έως και 37, (...) του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο».

Γ. Από τον συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων συνάγεται ότι, από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του ν.4700/2020 σύμφωνα με το άρθρο 383 του ίδιου νόμου, στον έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου υπάγονται, πριν από τη σύναψή τους, οι συμβάσεις έργων, προμηθειών, υπηρεσιών και αγοράς ακινήτων, που συνάπτουν, μεταξύ άλλων, οι Ο.Τ.Α. και συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, εφόσον η προϋπολογιζόμενη δαπάνη τους (χωρίς Φ.Π.Α.), υπερβαίνει το ποσό των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000,00) ευρώ. Περαιτέρω, στον έλεγχο υπάγονται, πλην των αρχικών συμβάσεων, οι οποίες ήδη υποβλήθηκαν λόγω ποσού σε αυτόν, και οι συμπληρωματικές τους, ανεξαρτήτως ποσού, ως παρακολούθημα των αρχικών (πρβλ. Ε.Σ. Τμ. Μείζ. – 7μελούς Σύνθ. 3463, 513/2012, VI Τμ. 2440/2012, 707/2010). Αντιθέτως, σε περίπτωση κατά την οποία δεν διενεργήθηκε προσυμβατικός έλεγχος επί της αρχικής συγχρηματοδοτούμενης κύριας σύμβασης, επειδή η προϋπολογιζόμενη δαπάνη της υπολειπόταν του χρηματικού ορίου των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000,00) ευρώ, οι συμπληρωματικές συμβάσεις δεν υπόκεινται, ομοίως, στον έλεγχο αυτόν - ανεξαρτήτως αν η δαπάνη τους θα καλυφθεί πλέον από εθνικούς πόρους, διότι δεν θεωρήθηκε επιλέξιμη από την αρμόδια Διαχειριστική Αρχή - εκτός εάν το συμβατικό ποσό τους, αθροιζόμενο με την προϋπολογιζόμενη δαπάνη της κύριας

σύμβασης, υπερβαίνει το όριο υπαγωγής στον έλεγχο της κύριας σύμβασης (πρβλ. Ε.Σ. Τμ. Μείζ. – 7μελούς Σύνθ. 3463/2012, Ε΄ Κλ. 183, 72/2020, 794, 124, 22/2019, 495, 294, 244/2018, 244/2016, 211/2014, 234/2012, Ζ΄ Κλ. 4/2013, 280/2011).

Δ. Με τα ανωτέρω δεδομένα, το σχέδιο της ελεγχόμενης συμπληρωματικής σύμβασης, συμβατικού τιμήματος 1.064.919,38 ευρώ χωρίς Φ.Π.Α., παραδεκτώς εισάγεται ενώπιον του παρόντος Κλιμακίου για την άσκηση ελέγχου νομιμότητας, παρά το γεγονός ότι η κύρια σύμβαση, προϋπολογιζόμενης δαπάνης 5.241.935,48 ευρώ χωρίς Φ.Π.Α., υπεγράφη στις 16.11.2018 χωρίς να διέλθει του προσυμβατικού ελέγχου, λόγω ποσού, ενόψει του τότε ισχύοντος ορίου υπαγωγής στον προσυμβατικό έλεγχο, ύψους δέκα εκατομμυρίων (10.000.000) ευρώ χωρίς Φ.Π.Α. (άρθρο 35 παράγραφος 3 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, όπως αυτό αντικαταστάθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 73 του ν.4146/2013). Ειδικότερα, το άθροισμα των δύο ως άνω ποσών, ύψους 6.306.854,86 ευρώ (1.064.919,38 ευρώ + 5.241.935,48 ευρώ), υπερβαίνει το όριο υπαγωγής στον προσυμβατικό έλεγχο των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000,00) ευρώ, σύμφωνα με το εφαρμοστέο στην προκείμενη υπόθεση άρθρο 324 του ν.4700/2020, ενόψει του ότι το έργο «Βελτίωση της επαρχιακής οδού Τρίπολης - Άστρους, στην παράκαμψη κάτω Δολιανών, από Χ.Θ. 6 + 600 μέχρι Χ.Θ. 7 + 770,53» έχει ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Πελοπόννησος 2014-2020» και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) [βλ. και την 844/30.3.2018 απόφαση του Περιφερειάρχη Πελοποννήσου περί ένταξης της πράξης στο Πρόγραμμα, καθώς και τη 2663/1.9.2020 απόφαση του ιδίου οργάνου περί τροποποίησης της προαναφερόμενης πράξης].

Επισημαίνεται ότι ο εν λόγω προσυμβατικός έλεγχος περιορίζεται στη νομιμότητα σύναψης της ελεγχόμενης 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης.

2. Από τις διατάξεις των άρθρων 132 παρ. 1 περ. γ και 156 παρ. 1 του ν.4412/2016 συνάγεται ότι η τροποποίηση μιας δημόσιας σύμβασης έργου είναι επιτρεπτή, όταν σωρευτικά δεν μεταβάλλει τη συνολική φύση της σύμβασης, η ενδεχόμενη αύξηση που επιφέρει δεν υπερβαίνει το 50% της αρχικής σύμβασης και η τροποποίηση οφείλεται σε περιστάσεις που δεν ήταν δυνατό να προβλεφθούν από μια επιμελή αναθέτουσα αρχή. Επομένως, ως προς την τελευταία προϋπόθεση, όπως με ευρύτερη διατύπωση προβλέπεται στο άρθρο 132, αναπτύσσεται δε και στο άρθρο 156, απαιτείται, σε περίπτωση που η τροποποίηση συνίσταται σε συμπληρωματικές, ως προς τον προσδιορισμό του αρχικού έργου και τη σύναψη της αρχικής σύμβασης, εργασίες - δηλαδή που είτε εκτελούνται σε ποσότητες μεγαλύτερες από τις προβλεπόμενες στο συμβατικό τιμολόγιο και τον προϋπολογισμό (πρόσθετες ή υπερσυμβατικές εργασίες), είτε δεν προβλέπονται καθόλου ή προβλέπονται μεν, αλλά εκτελούνται με διαφορετικό τρόπο (νέες εργασίες) - αυτές (οι εργασίες) να οφείλονται σε απρόβλεπτες περιστάσεις. Περαιτέρω, ως απρόβλεπτες περιστάσεις νοούνται τα αιφνίδια εκείνα πραγματικά γεγονότα, τα οποία δεν ανάγονται στον χρόνο κατάρτισης της αρχικής σύμβασης και τα οποία, παρότι η μελέτη (οριστική ή προμελέτη), με βάση την οποία προσδιορίστηκε το τεχνικό αντικείμενο του έργου, υπήρξε κατά το δυνατόν πλήρης και ακριβής, αντικειμενικά δεν μπορούσαν να προβλεφθούν, σύμφωνα με τους κανόνες της ανθρώπινης εμπειρίας και λογικής, ώστε να ενταχθούν στο αρχικό έργο και την ήδη συναφθείσα σύμβαση. Οι περιστάσεις αυτές, που

επικαλείται και οφείλει να αποδεικνύει, ως φέρουσα το σχετικό βάρος απόδειξης, η αναθέτουσα αρχή για την αιτιολόγηση του απρόβλεπτου, δεν πρέπει να απορρέουν από δική της ευθύνη ή από έλλειψη επιμέλειας. Εξάλλου, δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να θεωρηθούν ως «συμπληρωματικές εργασίες», οφειλόμενες σε απρόβλεπτα γεγονότα, εκείνες που αφορούν σε επέκταση του τεχνικού αντικειμένου του έργου ή στη βελτίωση της ποιότητάς του με υλικά ή μεθόδους μη προδιαγραφόμενες στα οικεία συμβατικά τεύχη, διότι θεωρείται ανεπίτρεπτη εκ των υστέρων μεταβολή του αντικειμένου του έργου, καθόσον δεν ήταν γνωστή στο σύνολο των διαγωνιζομένων κατά την υποβολή της προσφοράς τους και δεν αποτέλεσε τη βάση της διαδικασίας ανάδειξης αναδόχου (Ε.Σ. Τμ. Μείζ. - Επτ. Συνθ. 343/2019, 1317, 983/2018, 1146, 682/2017, 2229, 410/2016, 6023, 5247/2015, 4001, 3998/2013, 3205, 3030/2011, VI Τμ. 1297/2019, 1884, 1011, 50/2018, 1343, 27/2017, 5002/2013, πρβλ. ΔΕΕ απόφαση της 27.10.2011, C-601/2010, Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας). Ωστόσο, δε συνιστούν ανεπίτρεπτη μεταβολή του φυσικού αντικειμένου του έργου οι τροποποιήσεις που επιβάλλονται από απρόβλεπτες περιστάσεις, εφόσον κρίνονται απολύτως αναγκαίες για την αντιμετώπιση των περιστάσεων αυτών και δεν μεταβάλλουν τον λειτουργικό προορισμό του αρχικού έργου (Ε.Σ. Τμ. Μείζ. - Επτ. Συνθ. 1378/2017, 4483/2013). Τέλος, η απόφαση του αρμόδιου οργάνου περί προσφυγής στην ανωτέρω διαδικασία ανάθεσης πρέπει να είναι ειδικώς και επαρκώς αιτιολογημένη, ώστε να καθίσταται εφικτός ο έλεγχος νομιμότητάς της από το Ελεγκτικό Συνέδριο (Ε.Σ. Τμ. Μείζ. - Επτ. Συνθ. 343/2019, 1378/2017, 410/2016, 5247/2015, 506/2014).

3. Από τον έλεγχο των στοιχείων του φακέλου προκύπτουν τα ακόλουθα:

α. Στις 16.11.2018 υπεγράφη, μεταξύ της Περιφέρειας Πελοποννήσου και της αναδόχου εργοληπτικής επιχείρησης με την επωνυμία ... και δ.τ. ..., σύμβαση για την εκτέλεση του έργου «Βελτίωση της επαρχιακής οδού Τρίπολης - Άστρους, στην παράκαμψη κάτω Δολιανών, από Χ.Θ. 6 + 600 μέχρι Χ.Θ. 7 + 770,53», προϋπολογιζόμενης δαπάνης 5.241.935,48 ευρώ, χωρίς Φ.Π.Α., και συμβατικού τιμήματος 2.264.538,79 ευρώ, χωρίς Φ.Π.Α., με προσφερθείσα μέση έκπτωση 57,90%. Η δημοπράτηση του έργου έγινε με ανοικτή διαδικασία, μέσω του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ.), με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής – χαμηλότερη τιμή (άρθρο 86 παρ. 2 του ν.4412/2016), σύστημα υποβολής προσφορών με επιμέρους ποσοστά έκπτωσης για κάθε ομάδα τιμών ομοειδών εργασιών του τιμολογίου και του προϋπολογισμού (άρθρο 95 παρ. 2 περ. α του ν.4412/2016), ενώ η συνολική προθεσμία εκτέλεσης του έργου ορίστηκε σε είκοσι τέσσερις (24) μήνες από την ημέρα υπογραφής της σύμβασης (βλ. άρθρα 12, 13 και 14 της διακήρυξης). Σύμφωνα με την Τεχνική Περιγραφή της Μελέτης του έργου, καθώς και το άρθρο 11.3. της οικείας διακήρυξης, το έργο επρόκειτο να εκτελεστεί, προκειμένου να παρακαμφθεί ο οικισμός των Κάτω Δολιανών, καθώς ο υφιστάμενος οδικός άξονας Τρίπολη - Άστρος διερχόταν εντός του οικιστικού ιστού, περιλαμβάνοντας τμήμα με απαράδεκτα γεωμετρικά χαρακτηριστικά ως προς το εύρος της οδού και την κατά μήκος κλίση, ενώ ήταν πρακτικά αδύνατη η διασταύρωση δύο μεγάλων οχημάτων. Παράλληλα, η υλοποίηση της παράκαμψης των Κάτω Δολιανών, σε συνδυασμό με τα ήδη κατασκευασθέντα και βελτιωμένα ως προς το επίπεδο εξυπηρέτησης τμήματα του οδικού άξονα Τρίπολης – Άστρους, θα συνέβαλαν: 1. στην εξυπηρέτηση της

κυκλοφορίας, 2. στη βελτίωση των τεχνικών χαρακτηριστικών και της ασφάλειας του υφιστάμενου οδικού δικτύου, 3. στη μείωση του απαιτούμενου χρόνου της διαδρομής από την Τρίπολη προς τους οικισμούς των Δήμων Βόρειας και Νότιας Κυνουρίας και γενικά τα παράλια του νομού Αρκαδίας, 4. στην ενίσχυση της τουριστικής ανάπτυξης των ανατολικών παράλιων της Πελοποννήσου, 5. στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής επιρροής του άξονα. Από την κατασκευή δε του οδικού άξονα άμεσα ωφελούμενοι θεωρούνται τόσο ο πληθυσμός των ανατολικών περιοχών της Πελοποννήσου, όσο και οι κάτοικοι του οικισμού των Κάτω Δολιανών, όπου και επρόκειτο να κατασκευαστεί η παράκαμψη. Αναλυτικότερα, το έργο περιλαμβάνει τις απαιτούμενες εργασίες για τη βελτίωση και ολοκλήρωση της κατασκευής της επαρχιακής οδού Τρίπολης - Άστρους στο τμήμα από Χάνι - Τσιμούρι έως Κάτω Δολιανά και, ειδικότερα, στο τμήμα της Παράκαμψης Κ. Δολιανών από Χ.Θ. 6 + 600,00 έως Χ.Θ. 7 + 770,53, περιλαμβάνει εργασίες χωματουργικών, τεχνικών οδοστρωσίας και ασφαλικών σήμανσης - ασφάλισης, τη γεφύρωση του ποταμού Τάνου από τη Χ.Θ. 6 + 665,24 μέχρι τη Χ.Θ. 6 + 757,33 με τεχνικό μήκος 92,09μ με έργα διευθέτησης της κοίτης του ποταμού, καθώς και τεχνικά διάβασης εγκάρσιων υδατορευμάτων στις Χ.Θ. 7 + 070,50 και 7 + 314,50 (σωληνωτοί οχετοί Φ 1200) και κιβωτοειδή οχετό διαστάσεων 5,00 X 6,00 m στη Χ.Θ. 7 + 395,50. Περαιτέρω, η οδός ανήκει στην κατηγορία ΑΠ από άποψη λειτουργικών χαρακτηριστικών και παραμέτρων μελέτης με παραδοχή ταχύτητας μελέτης $V_e=70$ km/h. Η τυπική διατομή που εφαρμόζεται στην οδό περιλαμβάνει μία λωρίδα κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση πλάτους 4,50μ, έχοντας συνολικό πλάτος οδοστρώματος 9,00μ. Επιπροσθέτως, περιλαμβάνονται δύο κάθετοι οδοί ως ακολούθως: ολοκλήρωση της κάθετης Οδού

1 μήκους 221,26μ., που συνδέεται με το οδικό τμήμα στην αρχή του (Χ.Θ. 6 + 597,21), όπου και προβλέπεται ισόπεδος κόμβος, και εν συνεχεία συναρμόζει με την υφιστάμενη οδό, καθώς και κάθετη Οδό 2 μήκους 80,00μ. που συνδέεται με το οδικό τμήμα στο τέλος του (Χ.Θ. 7 + 573,21), όπου και προβλέπεται έτερος ισόπεδος κόμβος, και εν συνεχεία συναρμόζει με την υφιστάμενη οδό.

β. Για τη χρηματοδότησή του, το αρχικό έργο έχει ενταχθεί στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων 2018, στη ΣΑΕΠ 026/1, με Κωδικό 2018ΕΠ02610007 (βλ. την 38728/4.4.2018 απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης), ενώ έχει ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Πελοπόννησος 2014-2020» και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) [βλ. και την 844/30.3.2018 απόφαση του Περιφερειάρχη Πελοποννήσου περί ένταξης της πράξης στο Πρόγραμμα, καθώς και τη 2663/1.9.2020 απόφαση του ίδιου οργάνου περί τροποποίησης της προαναφερόμενης πράξης, ως προς το χρόνο υλοποίησής της, προκειμένου να ολοκληρωθεί το αντικείμενο της ελεγχόμενης 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης].

γ. Με την 758/22.6.2020 απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής της Περιφέρειας Πελοποννήσου, κατόπιν γνωμοδότησης του Τεχνικού Συμβουλίου Δημοσίων Έργων της ίδιας Περιφέρειας (12η/3.6.2020 συνεδρίαση αυτού) εγκρίθηκε ο 1^{ος} Ανακεφαλαιωτικός Πίνακας Εργασιών (Α.Π.Ε.), το 1^ο Πρωτόκολλο Κανονισμού Τιμών Μονάδας Νέων Εργασιών (Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε.) και η σύναψη της ελεγχόμενης 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης εργασιών (Σ.Σ.Ε.). Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση που συνοδεύει τον 1^ο Α.Π.Ε. και το 1^ο Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε., οι τεχνικές μελέτες, με βάση τις οποίες δημοπρατήθηκε το έργο, συντάχθηκαν και εγκρίθηκαν κατά τη χρονική περίοδο 2000-2005 στο μεγαλύτερο

μήκος της οδού. Στη συνέχεια, το 2011 εξασφαλίστηκε η περιβαλλοντική αδειοδότηση του έργου και το 2012 συντάχθηκε και εγκρίθηκε νέα μελέτη σήμανσης, προσαρμοσμένη στις νέες τεχνικές προδιαγραφές που είχαν εγκριθεί στο μεταξύ διάστημα. Ακολούθως, το 2017, πριν την ένταξη του έργου στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Πελοπόννησος 2014-2020», έγινε επανέλεγχος των μελετών, προκειμένου να εξαιρεθούν της αρχικής μελέτης τα τμήματα που είχαν κατασκευαστεί στο μεταξύ διάστημα, να γίνουν προσαρμογές των επιμετρήσεων στα νέα τιμολόγια δημοπράτησης δημοσίων έργων, να επιμετρηθεί το τελικό φυσικό αντικείμενο και να συνταχθούν τα τεύχη δημοπράτησης, χωρίς να γίνει καμία παρέμβαση στις ουσιαστικές τεχνικές επιλογές που είχαν γίνει κατά τη σύνταξη των μελετών. Οι μελέτες αυτές εγκρίθηκαν με τη 280025/64145/28.11.2017 απόφαση του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Ωστόσο, επειδή είχε ήδη εντοπιστεί η ανάγκη για τη σύνταξη μελέτης εφαρμογής, αυτή προβλέφθηκε ότι θα αποτελέσει υποχρέωση του αναδόχου κατασκευής του έργου στη διακήρυξη. Η εν λόγω μελέτη εφαρμογής εγκρίθηκε με την 92838/23326/7.5.2020 απόφαση του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων της Περιφέρειας Πελοποννήσου, κατόπιν θετικής γνωμοδότησης του Τεχνικού Συμβουλίου της Περιφέρειας (9η/23.4.2020 συνεδρίαση, θέμα 6ο).

δ. Αντικείμενο της ελεγχόμενης συμπληρωματικής σύμβασης αποτελεί το υπερσυμβατικό αντικείμενο που προέκυψε από κάποιες προσαρμογές της αρχικής μελέτης κατά τη σύνταξη των μελετών εφαρμογής. Αναλυτικότερα, η οριζοντιογραφία της κύριας οδού, χωρίς να αλλάξει ουσιαστικά, παρουσιάζει μετατοπίσεις σε όλες τις κορυφές του άξονα της οδού της τάξης των μερικών

μέτρων, προκειμένου να προσαρμοστεί στα ήδη κατασκευασμένα τμήματα, τα οποία έχουν διαφοροποιηθεί οριζοντιογραφικά αλλά και υψομετρικά από τις προβλέψεις της αρχικής μελέτης. Επιπλέον, δύο κοινόχρηστοι αγροτικοί δρόμοι, που διασταυρώνονται κάθετα με τη νέα οδό, κατασκευάστηκαν μεταγενέστερα του χρόνου σύνταξης των τοπογραφικών υποβάθρων της αρχικής μελέτης, με αποτέλεσμα να μην εμφανίζονται στα διαγράμματα αυτής. Ωστόσο, η διασταύρωση των δύο αγροτικών οδών με την κύρια οδό γίνεται σε σημεία που η κύρια είσοδος βρίσκει μεγάλο επίχωμα στην πρώτη και μεγάλο όρυγμα στη δεύτερη θέση, με συνέπεια να μην είναι τεχνικά εφικτή η κατασκευή ισόπεδων κόμβων, γεγονός που οδήγησε στην κατασκευή μιας κάτω διάβασης σε ενδιάμεση θέση, που η αρχική μελέτη προέβλεπε την κατασκευή σωληνωτού οχετού. Επιπροσθέτως, στο τέλος της παράκαμψης η αρχική μελέτη προέβλεπε την κατασκευή ισόπεδου τρισκελούς κόμβου, στο σημείο που η νέα χάραξη συναντά την παλιά χάραξη, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ασφαλής είσοδος και έξοδος προς τον οικισμό Κάτω Δολιανά (ανατολική είσοδος). Στο σημείο αυτό, με πρόσωπο στον κόμβο, λειτουργεί επιχείρηση τυποποίησης ελαιόλαδου, η οποία υπήρχε κατά τη σύνταξη της αρχικής μελέτης, ωστόσο, η μεγάλη ανάπτυξη που παρουσίασε τα τελευταία χρόνια, την έχει μετατρέψει από μικρή βιοτεχνική μονάδα σε μια σύγχρονη βιομηχανική μονάδα, με εντελώς διαφορετικό μεταφορικό φορτίο. Ενόψει δε του ότι νότια της κύριας οδού, σε απόσταση περίπου 300 μέτρων, κατασκευάστηκε και λειτούργησε μεταγενέστερα της δημοπράτησης του έργου νέα, σύγχρονη μονάδα εξαγωγής ελαιόλαδου (ελαιοτριβείο) με μοναδική πρόσβαση στην αγροτική οδό, που συμβάλει με κατεύθυνση από νότο προς βορά στην κύρια οδό σε απόσταση 60 μέτρων από τον

τρισκελή κόμβο, ενώ στην ίδια Χ.Θ. συμβάλλει στην κύρια οδό και άλλη αγροτική οδός με κατεύθυνση από βορά προς νότο, καθίσταται ιδιαίτερα επικίνδυνη και μη επιτρεπτή η κατασκευή τρισκελούς κόμβου, επιβάλλοντας τη μετατροπή του σε κυκλικό, με διαμόρφωση των ρευμάτων εισόδου σε αυτόν με οριζοντιογραφία, που θα οδηγεί στη σταδιακή μείωση της ταχύτητας κυκλοφορίας. Εξάλλου, κατά τη σύνταξη της μελέτης εφαρμογής προέκυψε η ανάγκη αύξησης του μήκους του κιβωτοειδούς οχετού στο ρέμα Βαμπακιάς στα 80μ, από 72μ που είχε προβλεφθεί αρχικώς, η ανάγκη αύξησης του μήκους των τοιχίων από συρματοκιβώτια που είχαν προβλεφθεί ανάντη του κιβωτίου για την ελεγχόμενη είσοδο της πλημμυρικής παροχής σ' αυτό, αλλά και η ανάγκη κατασκευής συρματοκιβωτίων κατάντη της οδού για την προστασία του επιχώματος από τις πλημμυρικές παροχές. Τέλος, τη σοβαρότερη προσαρμογή της αρχικής μελέτης, που προσδιορίζει κατά βάση το φυσικό αντικείμενο της συμπληρωματικής σύμβασης, αποτελούν τα έργα διευθέτησης και αντιπλημμυρικής προστασίας του Τάνου ποταμού, καθώς από τη σύνταξη της αρχικής μελέτης το έτος 2005 έχουν μεσολαβήσει δύο πλημμυρικά φαινόμενα, που διαφοροποίησαν την κοίτη του ποταμού σε σημείο που να παραμένει υδραυλικά λειτουργικό μόνο το μεσαίο άνοιγμα της νέας γέφυρας. Σύμφωνα δε με τη «Μελέτη Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Ανατολικής Πελοποννήσου (EL03)», που εγκρίθηκε με την ΥΑ ΥΠΕΝ/ΓρΕΓΥ/41364/324/29.6.2018 (2692 Β'/2018), οι πλημμυρικές παροχές του εν λόγω ποταμού είναι διπλάσιες από αυτές του παλιότερου σχεδιασμού, ενόψει και των νέων κλιματολογικών δεδομένων. Λαμβάνοντας, λοιπόν, υπόψη τα παραπάνω, καθώς και τις συνθήκες ροής που δημιουργούνται κατάντη της

γέφυρας, εξαιτίας της στροφής που παρουσιάζουν τα μεσόβαθρα της νέας γέφυρας σε σχέση με τον άξονα ροής, που έχουν ως συνέπεια τη μετατόπιση της ζώνης στροφής της ροής με αυξημένη στάθμη στην αριστερή εξωτερική όχθη νοτιότερα, δημιουργώντας σημαντικούς κινδύνους σε παρόχθια οικιστική συστάδα, κρίθηκε επιβεβλημένη η διευθέτηση της κοίτης του ποταμού Τάνου, προκειμένου να καταστούν λειτουργικά και τα τρία ανοίγματα της νέας γέφυρας και ταυτόχρονα η κατασκευή αντιπλημμυρικών τοιχίων με συρματοκιβώτια, τόσο στη θέση της γέφυρας, όσο και στο μήκος που αναπτύσσεται η οικιστική πυκνότητα. Άλλωστε, μαζί με τη μελέτη εφαρμογής, η ανάδοχος εργοληπτική επιχείρηση υπέβαλε αναμορφωμένο τον φάκελο απαλλοτρίωσης της έκτασης που είναι αναγκαία για την κατασκευή του έργου, ενόψει του ότι τη μεγαλύτερη εκκρεμότητα για την εξέλιξη των εργασιών κατασκευής του έργου αποτελούσε η μη κήρυξη της απαλλοτρίωσης για την απόκτηση των αναγκαίων εκτάσεων από την Περιφέρεια Πελοποννήσου. Ο εν λόγω φάκελος απαλλοτρίωσης εγκρίθηκε με την 92844/23328/8.5.2020 απόφαση του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων της Περιφέρειας Πελοποννήσου και ήδη κινήθηκε η διαδικασία για την κήρυξη της απαλλοτρίωσης με απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Πελοποννήσου.

ε. Ο 1^{ος} Α.Π.Ε. συντάχθηκε με βάση την προαναφερόμενη εγκριθείσα μελέτη εφαρμογής, παρουσιάζει οικονομικό ισοζύγιο με την αρχική σύμβαση και περιλαμβάνει 1. την αναμόρφωση του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου της αρχικής σύμβασης, σύμφωνα με τις επιμετρήσεις των συμβατικών εργασιών που έγιναν με βάση την εγκριθείσα μελέτη εφαρμογής, στο πλαίσιο του οποίου έγινε και μερική απορρόφηση των απροβλέπτων, και 2. την ελεγχόμενη 1^η

συμπληρωματική σύμβαση, προκειμένου να συμβασιοποιηθεί το υπερσυμβατικό αντικείμενο, όπως αυτό προσδιορίστηκε στη μελέτη εφαρμογής. Αναφορικά δε με την 1^η συμπληρωματική σύμβαση εργασιών, στην οικεία αιτιολογική έκθεση αναφέρεται ότι το φυσικό αντικείμενό της αφορά α) τα έργα διευθέτησης του ποταμού Τάνου, προκειμένου να καταστούν υδραυλικά λειτουργικά και τα τρία ανοίγματα της νέας γέφυρας, καθώς τα δύο εξωτερικά δεν μπορούν να παραλάβουν καμία παροχή μετά τις μεταβολές στην κοίτη που προκάλεσαν τα δύο μεγάλα πλημμυρικά φαινόμενα που εκδηλώθηκαν μεταγενέστερα του έτους 2005, β) τα έργα αντιπλημμυρικής προστασίας της οικιστικής πυκνότητας που υφίσταται κατά μήκος της αριστερής όχθης του ποταμού Τάνου κατάντη της νέας γέφυρας, λόγω της αλλαγής των συνθηκών ροής του ποταμού που δημιουργούνται εξαιτίας της γωνίας που παρουσιάζουν τα μεσόβαθρα της νέας γέφυρας σε σχέση με τον νέο άξονα ροής, σε συνδυασμό και με τη μεγάλη αύξηση της παροχής σχεδιασμού που επέβαλε η «Μελέτη Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Ανατολικής Πελοποννήσου (EL03)», γ) τα έργα αποχέτευσης της κύριας οδού στο τμήμα του τρισκελούς κόμβου πριν από τη νέα γέφυρα, τα οποία κρίθηκαν επιβεβλημένα από τα έργα διευθέτησης του ποταμού Τάνου, δ) ο κιβωτοειδής οχετός 6.00X5.00 που αποτελεί την Κάτω διάβαση για την αποκατάσταση της λειτουργίας του αγροτικού δικτύου, το οποίο δεν υπάρχει στην αρχική μελέτη, και ε) το τοίχιο αντιστήριξης της κύριας οδού στο τμήμα μετά τον κυκλικό κόμβο προς Άστρος, το οποίο κατέστη αναγκαίο από την αύξηση του πλάτους του καταστρώματος από τη νησίδα διαχωρισμού των ρευμάτων κυκλοφορίας της κύριας οδού, που ήδη αναλύθηκε. Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι οι συμπεριλαμβανόμενες στην 1^η συμπληρωματική σύμβαση

εργασίες είναι αναγκαίες για την έντευξη και σύμφωνα με τις ισχύουσες τεχνικές προδιαγραφές ολοκλήρωση του έργου, δεν μπορούν να διαχωριστούν τεχνικά ή οικονομικά από την αρχική σύμβαση, επιβάλλονται λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων που προέκυψαν μετά τη σύνταξη των αρχικών μελετών με βάση τις οποίες δημοπρατήθηκε το έργο, ενώ η συνολική δαπάνη αυτών, ύψους 1.064.919,38 ευρώ, χωρίς Φ.Π.Α., δεν υπερβαίνει το 50% του οικονομικού αντικειμένου της αρχικής σύμβασης, σύμφωνα με την παράγραφο 1β του άρθρου 156 του ν.4412/2016.

4. Με δεδομένα αυτά και σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά ανωτέρω, το Κλιμάκιο κρίνει ότι οι εργασίες της ελεγχόμενης συμπληρωματικής σύμβασης είναι απαραίτητες για την ολοκλήρωση του αρχικού έργου, ενώ προέκυψαν κατά την εκτέλεση αυτού, ως απόρροια απρόβλεπτων περιστάσεων που δεν ανάγονται στον χρόνο κατάρτισης της αρχικής σύμβασης και δεν απορρέουν από ευθύνη ή έλλειψη επιμέλειας της αναθέτουσας αρχής. Αναλυτικότερα, η αλλαγή της κοίτης του ποταμού Τάνου, κατόπιν δύο πλημμυρικών φαινομένων που έλαβαν χώρα μετά από τη σύνταξη της αρχικής μελέτης του έργου, η αύξηση των παροχών σχεδιασμού που επέφερε η έγκριση της «Μελέτης Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Ανατολικής Πελοποννήσου (EL03)», η μεταβολή του αγροτικού δικτύου, το οποίο δεν εμφανίζεται στη σημερινή του μορφή στην αρχική μελέτη, αλλά και η μεγάλη επέκταση της επιχείρησης συσκευασίας ελαιόλαδου που μετατράπηκε σε βιομηχανία, με πολύ αυξημένο μεταφορικό φορτίο, σε συνδυασμό με την ίδρυση και λειτουργία νέου ελαιοτριβείου, προέκυψαν κατά την εκτέλεση της σύμβασης από γεγονότα που εκφεύγουν της σφαίρας επιρροής της αναθέτουσας αρχής.

Συνεπώς, όλα τα προεκτεθέντα αντικείμενα της ελεγχόμενης συμπληρωματικής σύμβασης συνδέονται άρρηκτα με την αρχική εργολαβία της βελτίωσης της επαρχιακής οδού Τρίπολης - Άστρους, ενώ δεν μπορούν να διαχωριστούν από την κύρια σύμβαση, χωρίς να δημιουργηθούν μείζονα προβλήματα στην αναθέτουσα αρχή. Επιπροσθέτως, είναι απαραίτητα για την άρτια και έντεχνη ολοκλήρωση του αρχικού έργου, χωρίς να μεταβάλλουν τον λειτουργικό προορισμό αυτού, η δε αναλογούσα δαπάνη για την εκτέλεσή τους δεν υπερβαίνει το 50% της αρχικής συμβατικής δαπάνης. Συνακόλουθα, λαμβάνοντας υπόψη και τη 226056/55027/οικ/24.9.2020 βεβαίωση του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων της Περιφέρειας Πελοποννήσου, σύμφωνα με την οποία η ελεγχόμενη συμπληρωματική σύμβαση δεν έχει υπογραφεί και οι περιλαμβανόμενες σε αυτήν εργασίες δεν έχουν εκτελεστεί, το Κλιμάκιο κρίνει ότι δεν κωλύεται η υπογραφή του υποβληθέντος σχεδίου της ελεγχόμενης συμπληρωματικής σύμβασης, το οποίο επισυνάπτεται στην παρούσα Πράξη και αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα αυτής.

Για τους λόγους αυτούς

Δεν κωλύεται η υπογραφή του σχεδίου της 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης του έργου της Περιφέρειας Πελοποννήσου «Βελτίωση της επαρχιακής οδού Τρίπολης - Άστρους, στην παράκαμψη κάτω Δολιανών, από Χ.Θ. 6 + 600 μέχρι Χ.Θ. 7 + 770,53».

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΓΝΑΡΔΕΛΛΗ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΒΟΥΔΡΙΣΛΗ